

УДК 373.016:811.111

Тетяна Володимирівна ВАКОЛЮК,

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

Олена Анатоліївна ВОЙТЮК,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ КУРСАНТІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

У статті проаналізовано методичні аспекти використання відеоматеріалів на занятті з іноземної мови з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу. Розроблена схема побудови заняття з англійської мови з використанням відеоматеріалів.

Ключові слова: *відеоматеріали, іноземна мова, комунікативний метод, навчально-виховний процес, аудіо-візуальний метод, курсанти-прикордонники.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. З розвитком комунікативного підходу до вивчення іноземної мови змінилася не тільки організація процесу навчання – поширення новітніх інформаційних технологій надало викладачеві нові можливості використовувати різноманітні медіа-засоби для збагачення мовного середовища заняття.

Проте для того щоб ті, хто навчається, могли оволодіти іноземною мовою, викладачеві необхідно забезпечити умови для реального спілку-

© Ваколюк Т. В., Войтюк О. А.

вання, розвитку навичок розмовного мовлення, що реалізується, завдяки моделюванню основних закономірностей мовленнєвого спілкування за допомогою відеометоду.

У сучасній вищій школі використання відеосюжетів на занятті є не тільки доречними, а й необхідним. Робота з такими матеріалами на занятті урізноманітнює види діяльності тих, хто навчається, у процесі навчання іноземної мови. Відеоматеріали роблять заняття цікавим, підвищують рівень мотивації вивчення іноземної мови, дають можливість працювати з автентичними зразками іноземної мови та є невичерпним джерелом навчального матеріалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Проблемою використання аудіо- та відеотехнологій у навчальному процесі займалися у своїх наукових дослідженнях Тернопольський О. Б., Зубченко О., Ніколаєва С. Ю. та інші. Психологи стверджують, що саме використання аудіо- та відеоматеріалів у навчальному процесі значно покращує кінцеві результати і значно більше спонукає тих, хто навчається, до комунікативної діяльності [3]. Потенціал відеометоду для комунікативного викладання мови очевидний. З усіх доступних засобів він забезпечує найточніше відображення мови у користуванні, тому що вона вживається конкретними мовцями. При відборі фрагментів автентичних відеофільмів для навчання лексики велике значення має визначення раціонального відбору відеоматеріалів. Роль та варіанти такого співвідношення зорової та звукової інформації у фрагментах завжди привертала увагу дослідників, які займалися проблемами навчального телебачення. Деякі дослідники вважають, що зоровий ряд є основним компонентом відеофонограми; інша група дослідників пропонує приділяти більше уваги звуковому ряду. Крім того, ряд методистів висловлює думку про необхідність рівноправності двох компонентів (мовлення та зображення) у відеофонограмі, особливо під час навчання іноземної мови [2; 5].

Беручи до уваги зацікавленість тих, хто навчається засобами масової інформації, які є для них найбільш видовищними та здатними викликати інтерес і підтримувати увагу досить тривалий час, обґрунтуємо доцільність використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови.

Використовуючи фрагменти відеозаписів, ми спонукаємо до дії зорові та слухові центри людини, які в свою чергу впливають на процес засвоєння та запам'ятовування матеріалу [3].

Метою статті є проаналізувати методичні аспекти використання відеоматеріалів на занятті з іноземної мови з метою підвищення ефективності навчально-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зупинимось докладніше на можливостях використання відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Останнім часом методисти особливу увагу приділяють досягненням у галузі сучасних технологій. Поступово створюються загальнонаціональні структури ресурсів відеозасобів для навчальних закладів, з використанням яких перед ними відкриваються небачені досі перспективи у розв'язанні важливих завдань підвищення ефективності навчального процесу.

Відеозасоби не вважаються новою технологією, але, нажаль, у навчанні іноземних мов у НАДПСУ навчання за відеокурсами не використовується в повному обсязі. Вибір певного відеоматеріалу тісно пов'язаний з певною мовною ситуацією, її комунікативна мета підсилюється цілою низкою візуальних закодованих немовних характеристик (пози, міміка, жести). Експерти Ради Європи вважають, що на відміну від телебачення та кінофільмів, які також необхідно використовувати для вивчення мови, відеометод має декілька переваг. Якщо продукція телебачення сприймається скоріше як програми, які замінюють викладача, ніж як джерела, що можуть бути використані для взаємодії між викладачем та тим, хто навчається, то нова відеотехнологія дозволяє використовувати записи із зупинками або вибірково; використання стоп-кадру дозволяє проводити дискусію щодо відеозображення. Курсантам та слухачам можна запропонувати після перегляду відеоуривок без звукового супроводу спробувати визначити, де відбувається дія та про що йде мова. У нашому дослідженні ми виділяємо дві групи вправ відеозаписів: відеовідгук, де курсантам пропонують розіграти сюжет в різних комунікативних ситуаціях, відеозапис, що використовується для детального обговорення, та відеопроєкт, де відео є засобом для таких творчих робіт, як документальний фільм або

новини. Технологія використання відеокамери дає гарну мотивацію навчання та спонукає тих, хто навчається, до роботи над вдосконаленням комунікативних умінь.

Мовлення у фрагменті відеофільму, який використовується для навчання лексики, є джерелом іншомовної лінгвістичної та країнознавчої інформації та конкретизує деякі деталі. Як відомо, відеосюжети доповнюють пояснення, підсилюють, деталізують його, надають можливість керувати процесом навчання на конкретному занятті. Словесний ряд має всю ту інформацію, яка не може бути відображена зоровим рядом [1].

Як показало дослідження, відеоматеріали, що відображають природну ситуацію, показують середовище, обставини дії, є органічно пов'язаними з темою, можуть формувати у курсантів певні додаткові асоціації, допомагають зрозуміти залежність, що існує між мовою, мовленням та ситуацією завдяки безпосередньому чуттєвому сприйняттю. Саме автентичні фрагменти відображають функціонування мовних одиниць у реальних ситуаціях, тобто, відбувається процес “контекстуалізації” [4]. Крім того, зоровий ряд автентичних матеріалів є різноманітним і може поєднувати в собі жанрові та виразні можливості наукового, хронікально-документального та мультиплікаційного кіно.

Оскільки курсанти академії не мають змоги спілкуватись іноземною мовою за межами аудиторії, вивчення англійської мови перетворюється в зазубрювання граматичних форм і лексики, вправ з перекладу з української мови на англійську, і навпаки.

На нашу думку, відеоматеріали на заняттях з англійської мови можуть слугувати як технічними засобами навчання, що сприяють розвитку навичок говоріння, аудіювання, читання та письма, так і основою для отримання країнознавчої та службової інформації.

За такого підходу до інтеграції мультимедіа у викладання іноземної мови досягаються деякі цілі медіаосвіти, пов'язані з умінями курсантів знаходити, готувати, передавати й отримувати необхідну інформацію, проте такі важливі компоненти медіаграмотності, як вміння інтерпретувати, аналізувати, “читати” медіа-повідомлення, розвиток критичного мислення залишаються поза увагою.

Це підвищуватиме мотивацію до навчання та стимулюватиме вільне спілкування на актуальні теми, що є невід'ємною частиною нашого життя.

Використання навчальних відеосюжетів є досить ефективним засобом, що допомагає створити ту чи іншу життєву ситуацію на занятті, викликає в курсантів природне бажання говорити, вирішує актуальну проблему у вивченні іноземної мови – проблему навчання усно розмовляти і вміти сприймати на слух. Для того щоб навчитися говорити, необхідно засвоїти не тільки певний мовний матеріал, але й оволодіти ним до рівня автоматизму. Для цього необхідно довго займатися, тренуватися і вправлятися. Фільм із фабульним змістом пробуджує до обміну думками, створює великі можливості для бесіди. Відеофільм – цінний для сприйняття іноземної мови на слух. Прослухавши такий запис, ми привчаємо курсантів сприймати на слух мову інших людей з характерними для них особливостями вимови. Після перегляду фільму можна перейти до обговорення побаченого, провести низку комунікативних вправ. Отже, фільм допомагає викладачу уникнути складну проблему вивчення мови – формування навичок усного мовлення.

На основі проведеного дослідження було виявлено, що підготовка до перегляду фільму повинна починатись ще задовго (декілька занять) до його показу. Ця підготовка і подальша за цим робота повинна включатися у тематичний план і будуватися таким чином, щоб вони були природним продовженням роботи викладача над мовним матеріалом, передбаченим програмою для даного напрямку.

Практика показує, що слід вибирати фільм доступний і зрозумілий для курсантів, який би зміг відобразити їх інтерес. Необхідно, щоб відібраний відеофрагмент був близький до теми заняття, передбаченого програмою. Це дозволить викладачу організувати вивчення певної теми.

На кафедрі іноземної мови НАДПСУ була складена схема побудови заняття з використанням відеоматеріалів:

1. Вступна бесіда викладача про завдання роботи з даним фільмом.
2. Демонстрація навчального фільму (нові слова і вирази опрацьовані на попередньому занятті).
3. Запитання викладача до змісту фільму.

4. Демонстрація фільму вдруге (із виключенням звуку), під час цього, курсанти коротко коментують події на екрані.

З використанням спеціалізованих навчальних фільмів на занятті з іноземної мови викладач вирішує, який лексичний чи граматичний матеріал слід повторити чи пояснити. На заняттях, які передують показу фільму, повторюється лексика, граматики, вводяться і закріплюються нові слова, які зустрічаються у відеофрагменті.

Усе заняття не може бути зайняте переглядом фільму. Упродовж 20–25 хвилин курсанти дивляться фільм, а пізніше відбувається подальша робота. Спеціальні фільми на іноземній мові повинні бути розраховані на 10–12 хвилин.

Перед початком демонстрацій фільму викладач звертається до групи на іноземній мові, використовуючи вже відому курсантам лексику. Пояснюється мета заняття, пропонується не тільки дивитися на екран, але й уважно слухати дикторський текст, намагатися все зрозуміти. Викладач попереджає, що після перегляду буде проводитися переказ його змісту. Ця установка викладача дуже важлива, оскільки вона націлює курсантів на певний вид роботи, концентруючи їх увагу. Викладачу слід коротко зупинитися на назві фільму і пояснити її. Коли у фільмі зустрічаються історичні або географічні назви, їх також слід роз'яснити. Усе це сприяє кращому розумінню дикторського тексту і змісту фільму.

Основними критеріями для перевірки розуміння дикторського тексту можуть бути такі:

непідготовлений (одразу після перегляду фільму) переказ змісту іноземною мовою.

коротка передача основних подій фільму. Повні і скорочені відповіді іноземною мовою щодо питань, поставлених викладачем за змістом фільму [2].

Пропонується також серія прийомів для розвитку навичок усного мовлення:

переказ змісту фільму на наступне заняття (за можливості більш повний);

складання діалогів і тренування практики усного мовлення на основі даних діалогів;

короткий коментар того, що відбувається на екрані, під час другої демонстрації фільму з виключенням звуком;

обговорення змісту фільму на наступному занятті.

Передача змісту фільму дає можливість курсантам висловити свої думки, оскільки готового тексту вони не мають. Готуючи переказ, курсанти змушені оперувати лише своїми думками, які виникали у них під час перегляду фільму. Не слід вимагати від курсантів дослівного переказу дикторського тексту. Діалоги курсантів можна перевести у форму бесіди.

Робота з підготовки до трансляції фільму, подальшої роботи потребує 2–3 заняття:

Перше заняття – пояснення і попереднє закріплення лексичного матеріалу з теми, читання текстів із підручника (або додаткової літератури).

Друге заняття – упровадження нових слів і виразів, які зустрічаються у дикторському тексті фільму. Продовження роботи над текстом.

Третє заняття – подальша робота над текстом і підготовка до сприйняття дикторського тексту певного фільму – прослуховування окремих складних моментів із дикторського тексту з метою полегшити сприймання фонограми фільму.

Четверте заняття – демонстрація відеофільму. Відповіді на питання.

П'яте заняття – переказ змісту фільму іноземною мовою і бесіда на тему фільму [4].

Проаналізувавши методи та підходи до використання відеоматеріалів, нами було відокремлено основні етапи роботи на занятті:

1. Підготовка групи до перегляду – виступ викладача.
2. Перевірка слів і виразів до фільму, які вивчалися на попередньому занятті.
3. Демонстрація фільму.
4. Питання та відповіді.
5. Показ фільму вдруге. Звук виключений. Курсанти коментують зміст фільму.
6. Завдання на самостійну підготовку: підготувати переказ побаченого і почутого у фільмі.

Робота із фільмом на занятті дає хороший результат, якщо вона проводиться планомірно, систематично, якщо буде відповідна підготовка.

Організація ефективного навчання за допомогою відеоматеріалів залежить від такого:

- чіткого формулювання завдань;
- конкретних вказівок щодо їх виконання;
- добору матеріалу відповідно до потреб комунікації та компетенції курсантів;
- умілого використання часу.

Висновок. Результати проведення такого типу занять показує, що:

- 1) застосування відеоматеріалів на занятті з іноземної мови сприяє більш активному та свідомому засвоєнню курсантами знань з англійської мови;
- 2) відеоматеріали створюють позитивне ставлення курсантів до навчального матеріалу;
- 3) впровадження відеоматеріалів у навчально-виховний процес дає змогу посилити внутрішню мотивацію до навчальної діяльності;
- 4) відеоматеріали сприяють формуванню логічного, творчого мислення, розвитку здібностей курсантів.
- 5) дає можливість викладачу застосовувати індивідуальний підхід;
- 6) сприяє розвитку самостійності курсантів, спонукає користуватися інформацією, що безпосередньо стосується їх особистого чи професійного життя;
- 7) підвищує проінформованість щодо інших мов та культур;
- 8) завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції; забезпечує сучасним матеріалом, що відповідає інтересам і потребам курсантів; пропонує автентичний і актуальний матеріал.

Перспективи подальших розвідок полягають у застосуванні технологій навчання за допомогою аудіо-візуального методу з метою формування комунікативної компетентності; впровадженні мультимедійних засобів у навчально-виховний процес.

Список використаної літератури

1. Барменкова О. І. Відеозаняття в системі навчання іноземної мови / Оксана Іванівна Барменкова // Иностранные языки в школе – 1993. – № 3 – С. 20–25.

2. Бориско Н. Ф. Обучение устной монологической речи с использованием видеофонограммы в интенсивном курсе на начальном этапе языкового вуза (на материале немецкого языка) : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Наталия Федоровна Бориско. – К., 1987. – 226 с.

3. Верисокін Ю. І. Відеофільм як засіб підвищення мотивації учнів / Юрій Іванович Верисокін // Іноземна мова в школі. – 2003. – № 5. – С. 31–34.

4. 400 Ideas for Interactive Whiteboards/ Pete Sharma. – Macmillan, 2011. – 120 p.

5. Language Teaching Methods. Teacher's Handbook for the video Series/ Diane Larsen-Freeman. – Washington DC, 1990. – USA. – 60 p.

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Щеголева Т. Л.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2014.

Ваколюк Т. В., Войтюк Е. А. Использование видеоматериалов при обучении английскому языку курсантов-пограничников

В статье проанализованы методические аспекты использования видеоматериалов на занятиях иностранного языка с целью повышения эффективности учебно-воспитательного процесса. Разработана схема построения занятия английского языка с использованием видеоматериалов.

Ключевые слова: *видеоматериалы, иностранный язык, коммуникативный метод, учебно-воспитательный процесс, аудиовизуальный метод, курсанты-пограничники.*

Vakoliuk T. V., Voitiuk O. A. Using video materials while English language studying by cadets borderguards

The methodological aspects of using video materials at a foreign language lesson in order to improve the efficiency of the educational process have been analyzed in this article.

Nowadays usage of video materials at the lessons at high school is not only appropriate but necessary. Working with video materials in class diversifies activities of students in learning a foreign language. Video materials make lessons interesting and increase their motivation of learning a foreign language, give the opportunity to work with authentic samples in English and is an inexhaustible source of educational material.

Video for English classes can serve as technical facilities, that is a great contribution to the development of speaking, listening, reading, and writing skills, and the basis for geographic and service information.

Using educational video scenes is a very effective tool that helps to create a particular life situation at the lesson, arise a natural desire to talk, solve an actual problem in foreign language learning – the problem of learning to speak and to be able to understand the speech by the ear.

The department of English language at the National Academy of the State Borderguard Service has worked out the scheme of the lesson using video materials:

1. Teacher's introduction speech as to the problems concerning this video film.
2. Demonstration of the educational film (new words and expressions should be worked out at the previous lesson).
3. Teacher's questions to the content of the film.
4. Demonstration of the film for the second time (without the sound), while the cadets comment briefly on the events of the film.

Preparation work to the film broadcasting and further work requires 2–3 lessons:

The first lesson. Explanation and previous learning of the topical vocabulary, reading texts from the textbook (or additional materials).

The second lesson. Introduction of the new words and expressions, that occur in the video film. Working out the text.

The third lesson. Further work on the text and preparation for watching of certain shots of the film – listening to some difficult moments to facilitate the listening skills.

The fourth lesson. Demonstration of the video. Answers to the questions.

The fifth lesson. Rendering the contents of the film into a foreign language and discussing on the movie.

The results of conducted lessons show that:

- 1) usage of the video materials at a foreign language lesson promotes more active and conscious assimilation of the cadets knowledge of English;
- 2) video creates positive attitude of the cadets to educational materials;

3) introduction of video into the educational process makes it possible to enhance motivation to learning activities and, as a result, to double the cadets' attention at the lesson;

4) linguistic competences increase due to the various types of video;

5) up-to-date materials provide the cadets with the knowledge concerning their interests and professional needs;

6) video offers an authentic and urgent materials.

Keywords: *video materials, foreign language, communicative method, educational process, audio-video method, cadets borderguards.*